

REZUMAT

al tezei de doctorat intitulată:

CERCETĂRI PRIVIND CALITATEA VIEȚII ÎN MEDIUL RURAL DIN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII DURABILE

Doctorand: **DOBRE Lucica**

Conducător științific: **Prof. Univ. Dr. MOCUȚA Dorina Nicoleta**

CUVINTE CHEIE: *calitatea vieții, mediul rural,
dezvoltare durabilă, transdisciplinaritate*

În lucrarea intitulată „Cercetări privind calitatea vieții în mediul rural din perspectiva dezvoltării durabile” am propus spre analiză o temă de cercetare de maxim interes și anume cea a calității vieții în mediul rural, în contextul dezvoltării durabile.

Conceptele de calitate a vieții și dezvoltare durabilă sunt actuale și deopotrivă uzitate, constituind teme de cercetare importante în domenii cu caracter economic, cât și în cele socio-umane.

Aflată ca prioritate majoră pe aproape toate agendele și programele de dezvoltare europene și mondiale, element extrem de important în angrenajul uriaș al dezvoltării globale - dezvoltarea durabilă se dorește a fi soluția la criza planetară în ceea ce privește: schimbările climatice, ineficienta raționalizare a resurselor naturale precum și tranziția către o societate echilibrată în privința consumului de resurse, orientată spre atingerea și menținerea unor standarde de viață bazate pe calitate.

Prezentul demers de cercetare se remarcă prin aceea că analizăm cele două concepte, și anume cel de calitate a vieții și cel de dezvoltare durabilă, în mediul rural, în spațiul aferent Nord-Estului României, județele Vaslui, Iași, Suceava, Bacău, Neamț, Botoșani.

Cercetarea realizată este novatoare deoarece aduce informații privitoare la spațiului rural din Nord-Estul României, la percepția pe care o au indivizii din mediul rural asupra calității vieții și dezvoltării durabile rurale.

Am remarcat că segmentul acesta, al analizei calității vieții în mediul rural, este slab aspectat de literatura de specialitate, tema fiind insuficient abordată mai ales în contextul dezvoltării durabile. De aceea, am considerat ca oportună analiza calității vieții

în mediul rural, pe baza indicatorilor cu precădere socio-economici, cercetarea fiind realizată pe un interval de 10 ani, situație necesară, menită să pună în lumină starea de facto a calității vieții din mediul rural, în contextul dezvoltării durabile

Totodată lucrarea „**Cercetări privind calitatea vieții în mediul rural din perspectiva dezvoltării durabile**” a fost realizată fără a omite contextul mondial, cu provocările care sunt în plină desfășurare, cu referire în special la schimbările structurale.

Demersul științific se concentrează pe ipoteze precum:

- Regiunea de Nord-Est a României este una „provocatoare” din perspectiva dezvoltării durabile și a calității vieții;
- Indicatorii obiectivi și subiectivi influențează calitatea vieții în mediul rural;
- Migrația (internă-externă) afectează calitatea vieții în mediul rural;
- Sporul natural influențează semnificativ dezvoltarea durabilă, respectiv calitatea vieții în mediul rural;
- Disparitățile regionale afectează calitatea vieții;
- Nivelul de educație și calitatea serviciilor educaționale influențează calitatea vieții în mediul rural;
- Lipsa investițiilor sustenabile în Nord-Estul României impactează calitatea vieții, mai ales în mediul rural;
- Accesarea fondurilor europene agricole pentru dezvoltare durabilă reprezintă un pilon de bază pentru creșterea calității vieții în mediul rural;
- Birocratizarea excesivă este un factor demotivant pentru accesarea fondurilor nerambursabile.
- Refacerea încrederii în principalele instituții politice este un indicator determinant pentru creșterea calității vieții în mediul rural;
- Promovarea și consolidarea punctelor forte ale regiunii de Nord-Est pot conduce la creșterea calității vieții în mediul rural;
- Implementarea unor proiecte de tip Smart Village – Smart Schools pot conduce la creșterea calității vieții în mediul rural.

Scopul tezei este de a surprinde și analiza evoluția calității vieții în mediul rural, din perspectiva dezvoltării durabile, în Macroregiunea Doi, Nord-Estul României, județele: Vaslui, Iași, Botoșani, Suceava, Bacău, Neamț.

Ca obiectiv principal ne-am propus să realizăm o cercetare extensivă a efectelor concrete determinate de calitatea vieții, în contextul dezvoltării durabile, în mediul rural, Macroregiunea Doi, pe o perioadă de 10 ani, respectiv 2013-2023.

Ca obiective secundare specifice, și pentru a atinge obiectivul principal, am realizat două demersuri de cercetare, și anume: la nivel teoretic, am întreprins o analiză a principalelor concepte ale tezei, detaliate în prima parte a demersului de cercetare, iar la nivel practic, aplicativ, am realizat o anchetă de cercetare pe bază de chestionar. Chestionarul, aplicat pe un eșantion de 180 de respondenți din mediul rural, din județele

Iași, Suceava, Neamț, Bacău, Botoșani, Vaslui, cuprinde 35 de întrebări închise și semideschise.

Cu ajutorul acestuia am încercat să surprindem stadiul actual, dar și nivelul de progres înregistrat în atingerea obiectivelor dezvoltării durabile, Nord-Estul României, cu focus pe mediul rural.

Demersul analizat a pornit de la premisele menționate, care după o temeinică fundamentare teoretică ne-a ajutat să clarificăm principalele concepte, de dezvoltare durabilă și calitate a vieții în mediul rural.

Activitatea de documentare și cercetare s-a desfășurat între 2019-2023, prin consultarea unor baze de date exhaustive, date statistice ale Institutului Național de Statistică, studii naționale și internaționale, date statistice Eurostat, care ne-au oferit un cadru informațional corespunzător demersurilor cercetării.

Bibliografia tezei cuprinde 117 de titluri, lucrări științifice, articole, referințe de specialitate ale unor autori semnificativi pentru domeniul de cercetare.

Teza este structurată în două părți care conțin cinci capitole. În partea I pe parcursul a două capitole, am analizat stadiul actual al cunoașterii în domeniu, iar partea a II-a a tezei care are în componență trei capitole, constituie partea de cercetare, contribuțiile proprii referitoare la subiectul analizat și anume calitatea vieții în mediul rural din perspectiva dezvoltării durabile.

În prima parte a tezei, „Studiul bibliografic”, am realizat o analiză punctuală a contribuțiilor recente și științifice privind dezvoltarea durabilă globală, cu accent pe Obiectivele Dezvoltării Durabile. În acest sens, am făcut o examinare punctuală a celor mai importante summituri pe tema dezvoltării durabile, începând cu momentul 1972 la Stockholm, apoi 1987, respectiv Raportul Brundtland. Am sintetizat cele mai importante idei ale următoarelor summituri desfășurate din 10 în 10 ani, ultimul cel mai important fiind în 2015, la New York.

Am realizat o succintă referire și la alte momente referitoare la obiectivele stabilite pe agenda ultimului summit, respectiv, alte congrese, adunări, dezbateri, ce au avut loc la nivel European sau global, având în vedere dinamica evenimentelor, care au necesitat o rezolvare rapidă.

În capitolul I intitulat „Stadiul actual al cunoașterii privind cercetarea calității vieții din perspectiva dezvoltării durabile” am analizat principalele concepte la care facem referire în conținutul tezei și anume: conceptul de calitate a vieții, conceptul de dezvoltarea durabilă, de transdisciplinaritate, conceptul de spațiu rural, precum și spațiu agrar, ruralitate, structura spațiului rural, și funcțiile acestuia.

Conceptul de calitate a vieții, conform definiției date de Organizația Mondială a Sănătății se referă la nivelul de sănătate atins de o persoană astfel încât să-i asigure o bună-stare fizică, psihică și socială pentru a putea îndeplini sarcinile cotidiene pentru sine, dar și pentru a deveni productiv și folositor societății, arătând astfel că sănătatea este un indicator de bază în definirea dimensiunilor calității vieții, chiar mai important decât bunăstarea financiară. Trebuie să recunoaștem că o singură definiție nu poate

încorporează multitudinea de factori cu care conceptul de calitate a vieții se află în interdependență, de aceea și interesul tot mai sporit al comunităților pentru acesta.

Conceptul de dezvoltare durabilă, prin implementarea unor instrumente sustenabile, trebuie conducă spre o societate durabilă, cu o calitate a vieții optime, să asigure un viitor durabil generațiilor actuale, dar mai ales viitoare. În acest sens investițiile în cercetare sunt cele ce trebuie să răspundă provocărilor lumii moderne, schimbărilor climatice, adaptării factorului uman la acestea, înlocuirii treptate a forței de muncă umane, cu mijloace tehnice, toate acestea incitând abilitatea omului de a da măsura schimbării inteligente, durabile și sustenabile a umanității în ansamblu.

Conceptul de transdisciplinaritate, este cel care realizează puntea dintre știință și tradiție, întâlnirea dintre diferitele niveluri de realitate (orizontală și verticală), prin studiul izomorfismelor între diferitele domenii ale cunoașterii, de aici derivând complexitatea abordării transdisciplinare.

În capitolul al II-lea intitulat „**Obiectivele dezvoltării durabile**”, am făcut o trecere în revistă a celor 17 Obiective ale Dezvoltării Durabile, cu cei 230 de indicatori precizați, precum și țintele acestora. În acest sens există obiecții, contraargumente și dezacorduri privind numărul ridicat de obiective, care prin subseturile de obiective pe care le crează, duc la îngreunarea procesului și practic la îndepărtarea de atingerea obiectivelor principale.

De asemenea, am considerat de interes să integrăm în lucrare o perspectivă complementară a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, și anume Indexul Indicatorilor de Dezvoltare Durabilă a Societății - Sustainable Society Index - SSI, dezvoltați pe 8 domenii de acțiune și 21 de indicatori. Tot aici, având în vedere contextul european, am realizat o analiză SSI a României pe cele 3 mari categorii de dimensiuni:

1. Dimensiunea socială: Bunăstarea umană
2. Dimensiunea ecologică: Bunăstarea mediului
3. Dimensiunea economică: Bunăstarea economică

Implementarea acestor obiective urmărește ca schimbarea să se realizeze simultan, la nivel macrosocial și microsocial, făcând apel integral la resursele biosistemului și transpunând concret, pragmatic toate dezideratele ce stau la baza dezvoltării durabile.

În ceea ce privește cercetările proprii acestea se regăsesc în partea a doua lucrării, în care este clar definit scopul lucrării. Studiul se focusează pe atingerea principalelor obiective stabilite la începutul cercetării, iar în acest sens, au fost utilizate metode relevante: chestionarul, analiza SWOT, rapoarte statistice, metoda indicilor și indicatorilor statistici.

Partea a doua a tezei, „**Cercetări proprii**” este structurată în trei capitole, fiind menționat Scopul și obiectivele cercetării” în care am enunțat clar scopul tezei, obiectivul principal și obiectivele secundare ale cercetării.

În **capitolul III** intitulat „**Analiza socio-economică a regiunii de Nord-Est 2014-2022**”, am realizat cercetarea regiunii Nord-Est, pe fiecare județ component: Neamț, Bacău, Botoșani, Iași, Suceava, Vaslui utilizând o serie de indicatori socio-economici, de mediu, de sănătate, educație, relevanți pentru evidențierea calității vieții în mediul rural. De asemenea, am folosit analiza SWOT pentru a pune în evidență punctele forte, oportunitățile, dar și punctele slabe, identificând totodată vulnerabilitățile, iar toate acestea în scopul găsirii de soluții și oportunități de creștere socială, economică, demografică și de mediu.

Am concluzionat faptul că, pentru dezvoltarea durabilă, în mediul rural este necesară o nouă viziune strategică pe termen mediu și lung, care cu ajutorul unui management adecvat să poată aduce prosperitate economică, socială, culturală, zonei de Nord Est.

În **capitolul IV** al tezei intitulat „**Cercetări privind calitatea vieții în regiunea de dezvoltare Nord-Est**”, am integrat analiza detaliată a anchetei pe bază de chestionar.

Scopul chestionarului este de a strânge informații despre circumstanțele obiective și subiective ale calității vieții în mediul rural din zona de Nord-Est, Macroregiunea Doi, din perspectiva obiectivelor dezvoltării durabile.

Chestionarul cuprinde 35 de întrebări, închise și semideschise, aplicat pe un eșantion stratificat de 180 de respondenți din mediul rural, stabiliți permanent în județele Suceava, Neamț, Vaslui, Bacău, Botoșani, Iași, fiind structurat pe opt segmente, pe baza următorilor indicatori: Calitatea educației și a serviciilor de educație; Calitatea veniturilor nete/lunare; Calitatea umană a muncii; Calitatea ocupării forței de muncă / Statutul ocupațional; Șomajul/ Forța de muncă ocupată; Migrația pentru muncă; Vulnerabilitățile sociale; Tensiunea percepută bogați versus săraci; Discriminarea; Marginalizare/excludere socială; Calitatea guvernării și funcționarea democrației în România; Încrederea în principalele instituții politice; Calitatea mediului natural; Direcția în care merge societatea; Calitatea mediului locativ: a locuințelor, a mediului de reședință; Calitatea sănătății și a serviciilor de sănătate; Percepția asupra calității societății în care trăiesc; Calitatea mediului uman/ Întrajutorarea; Calitatea vieții și a relațiilor sociale; Nivelul de mulțumire al oamenilor referitor la viața personală: viața de familie, calitatea relațiilor stabilite între membrii familiei dar și cu membrii comunității; Calitatea lumii și percepția asupra viitorului.

Indicatorii aleși pentru analiză încearcă să acopere și să redea o imagine cât mai exactă, la nivel regional, oferind totodată o imagine asupra trendului de dezvoltare a regiunii.

În esență, analiza se concentrează pe aspectele, calitative, cantitative, enunțate, în relație directă cu specificul zonei rurale de Nord-Est a României - o zonă pitorească, diversă cultural, etnic și bogată din multe puncte de vedere, dar care,

totodată, se confruntă cu numeroase provocări, în ciuda potențialului de dezvoltare regională, peste media altor regiuni de dezvoltare.

Evaluările sumative ale corelării datelor, precum și indicatorii utilizați în analiză, ne-au permis să concluzionăm care este situația calității vieții în mediul rural din Nord-Estul României din perspectiva dezvoltării durabile.

Pentru fiecare întrebare, am analizat răspunsurile, luând în considerare și faptul că, aplicarea chestionarului s-a realizat în anul 2023, perioada aprilie-iunie, deci perioada post-pandemie, situație care a schimbat semnificativ percepția respondenților despre calitatea vieții. De altfel este cunoscut faptul că Macroregiunea Doi, regiunea de Nord-Est, județele Neamț, Bacău, Botoșani, Iași, Suceava, Vaslui, nu este printre cele mai prospere la nivel național, fapt ce reiese și din rezultatele studiului.

Menționez că pentru o cât mai completă analiză, am selectat și utilizat date furnizate de statisticile Institutului Național de Statistică (INS), Eurostat, Planuri Strategice europene de dezvoltare durabilă, Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), alte documente oficiale de politică agrară, lucrări științifice, studii și articole de specialitate care să înlesnească aprofundarea domeniului cercetat și care, totodată, să răspundă, cât mai mult posibil, întrebărilor adresate, în chestionar.

Capitol al V-lea, intitulat „**Concluzii generale și recomandări**”, este structurat pe două subcapitole: Concluzii generale și Recomandări.

Concluziile generale sunt cele care se desprind pe parcursul lucrării în încercarea de a clarifica conceptul de dezvoltare durabilă împreună cu cel de calitate a vieții cu intenția de a da sens, într-o nouă perspectivă holistică tabloului de ansamblu al cercetării noastre. Toate acestea, având în vedere modificările structural-sociale de-a lungul celor peste trei decenii de la Revoluția din decembrie 1989, care au adus cu sine perioade de dezorientare socială, de fluctuație economică și politică.

De asemenea nu trebuie uitat impactul și efectele crizei pandemice și perioada post-pandemie, care practic au schimbat structural tot ceea ce s-a realizat nu numai în agricultură, ci în toate sectoarele de activitate.

Tot aici, am rezumat punctual ideile principale ale demersului de cercetare științifică, asupra cercetării calității vieții în mediul rural din Nord-Estul României, din perspectiva dezvoltării durabile.

Astfel, regiunea rămâne una cu multiple probleme, în special cele create de nivelul scăzut de trai și lipsa unor „stimulente” economice consistente care să revigoreze și să crească nivelul calității vieții. Deșertificarea satelor este – nu numai în regiunea de Nord-Est – o problemă ce se adâncește.

Un model sustenabil care să relanseze o zonă precum regiunea de Nord-Est constă într-o reformă economică clară, realist, care să declanșeze creștere economică prin crearea de locuri de muncă și angrenarea pe piața muncii mai ales a generației tinere. Urmare a întregului demers de cercetare, în ultimul subcapitol, am considerat necesar să

integrăm o serie de recomandări adaptabile la noile condiții impuse de realitatea în care trăim.

Pe lângă demersurile de creștere și încurajare a proiectelor de dezvoltare, trebuie avută în vedere facilitarea accesului la finanțări și fonduri, la îmbunătățirea cooperării între diferiții factori de decizie, creșterea rolului autorităților locale și regionale, o guvernare rurală armonizată cu normele generale ale societății, și care să țină cont de nevoile reale ale zonelor de dezvoltare și să faciliteze maximizarea potențialelor economice prin legi și regulamente adaptate.

De asemenea, includerea și implementarea unor instrumente și mecanisme specifice care să înlesnească gradul de înțelegere a noilor tehnologii de comunicare și informare (NTCI) în rândul populației rurale, încurajarea antreprenoriatului, a investițiilor.

În acest sens și în strânsă legătură cu subiectul tezei, am propus integrarea a trei modele de proiecte orientate spre crearea de oportunități în scopul creșterii calității vieții, și anume: Modelul Economiei Circulare (Circular Economy), Sate Inteligente (Smart Villages), Școala Smart (Smart Schools)

Implementarea în mediul rural a conceptului de „Școală Inteligentă”, în strânsă legătură cu cel de economie circulară și cu conceptul de „Sate Inteligente” poate reprezenta un pas important în crearea unui climat propice atât pentru educabilii din mediul rural, dar și un element de stabilitate pentru cei care doresc să revină acasă din mediile de migrație. Acest lucru ar avea, pe termen lung, multiple beneficii asupra revigorării mediului rural, al repopulării lui și implicit al creșterii calității vieții.

Datele prezentate sunt rodul documentării unor instrumente științifice valoroase și precise, precum statistici ale Institutului Național de Statistică (INS), Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), date oficiale Eurostat, Worldbank, Programul Național de Dezvoltare Rurală, precum și numeroase articole și lucrări de specialitate care să ne susțină în demersurile de documentare și cercetare științifică.

Perspectiva în care privim către „viitorul nostru comun” trebuie să se construiască în sensul conștientizării faptului că schimbarea trebuie să se realizeze la nivel microsocial, cu fiecare individ în parte, precum și la nivel macrosocial, comunitar, făcând apel la toată diversitatea resurselor ce alcătuiesc ecosistemele, cu scopul creșterii calității vieții în mediul rural și asigurării unui viitor sigur și echitabil, din perspectiva dezvoltării durabile.